

WPROWADZENIE REDAKCYJNE ..	5
<i>Monika Dąbkowska</i> Klasyfikacja zabytków w czeskim ustawodawstwie ..	7
<i>Classification of monuments in Czech legislation</i>	
<i>Jacek Dąbrowski, Dariusz Jankowski</i> Czy Wawel można nadbudować? Refleksje na temat klasyfikacji zabytków ..	15
<i>Can Wawel be superstructured? Reflections on the classification of monuments</i>	
<i>Helena Jadwiszczok-Molencka</i> Wartość zabytkowa mierzona w metrach. Ochrona zabytków w kontekście Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Prawa budowlanego ..	27
<i>Historic value measured in meters. Protection of monuments in the context of the Act on the Protection of Monuments and Protection of Monuments and the Construction Law</i>	
<i>Lidia Klupsz</i> Krajobraz kulturowy jako kategoria zabytków i jego specyfika ..	41
<i>Cultural landscape as a category of monuments and its specificity</i>	
<i>Marek Konopka</i> Ocena wartości – niezbędny etap ochrony zabytków archeologicznych ..	57
<i>Value assessment - a necessary stage for the protection of archaeological monuments</i>	
<i>Małgorzata Korpała</i> Prace konserwatorskie, a klasyfikacja zabytków ..	67
<i>Conservation works and the classification of monuments</i>	
<i>Wojciech Kowalski</i> Kwalifikacja wartości zabytku w świetle prawa Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej ..	79
<i>Qualification of the value of the monument in the light of the law of the United States of America</i>	

Jakub Lewicki

- O początkach klasyfikacji zabytków.
 O wadach i zaletach polskich systemów wartościowania zabytków 91
On the beginning of the classification of monuments.
On the advantages and disadvantages of Polish heritage valuation systems

Rymsza Barbara, Mistewicz Anna

- PONTISEUM – zbiór eksponatów historycznych, będących poza klasyfikacją zabytków 109
Pontiseum - a collection of historical exhibits that are outside the classification of monuments

Piotr M. Stępień

- Zestawienie elementów zabytkowych jako narzędzie waloryzacji zabytku
 w procesie klasyfikacji i kategoryzacji 117
List of historic elements as a tool for valorization of a monument in the process of classification and categorization

Bogusław Szmygin

- Klasyfikacja i kategoryzacja w systemie ochrony zabytków 121
Classification and categorization in the system of monument protection

Bartosz M. Walczak

- Czy zabytki techniki i inżynierii to w Polsce wciąż dziedzictwo „drugiej kategorii”?
 Rys historyczny oraz aktualne problemy 133
Are monuments of technology and engineering in Poland still a “second-class” heritage?
Historical outline and current problems

- NOTKI BIOGRAFICZNE 145

WPROWADZENIE REDAKCYJNE

W ostatnich latach Polski Komitet Narodowy ICOMOS przygotował kilka konferencji i publikacji poświęconych wartościowaniu zabytków oraz systemowi ochrony dziedzictwa¹. Te dwie grupy problemów są niezwykle ważne, gdyż bezpośrednio wiążą się ze skuteczną ochroną i zarządzaniem zasobem zabytków. Z całościowej perspektywy wydaje się, że o przyszłości ochrony zabytków zdecyduje prawdopodobnie opracowanie (lub nie) metodologii wartościowania zabytków. Jest to zagadnienie kluczowe zarówno na poziomie komunikacji środowiska konserwatorskiego ze społeczeństwem, jak na poziomie decyzji podejmowanych przez specjalistów, a określających zakres ingerencji w obiekty zabytkowe.

W polskim systemie ochrony zabytków – podobnie jak w systemach wielu krajów – funkcjonują różne podziały zabytków. Już w rozwiązaniach ustawowych określono kilka podziałów o różnej charakterystyce, na przykład: zabytki nieruchome i archeologiczne; zabytki rejestrowe i ewidencyjne; zabytki wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa i Pomniki Historii; parki kulturowe i zapisy mpzp. Istotne zróżnicowanie zabytków wprowadzają też dokumenty doktrynalne, formułujące szczegółowe zalecenia dla różnych grup typologicznych dziedzictwa.

Tak więc wbrew idealistycznym założeniom teorii konserwatorskiej zbiór zabytków jest na wiele sposobów różnicowany. Proces ten będzie się pogłębiał, gdyż nieuchronne jest dalsze różnicowanie zasobu również ze względu na zobowiązania państwa (finansowe, prawne, organizacyjne). Różnicowanie zabytków wymusza też rosnący zakres ich przekształceń. Tak więc wprowadzanie dalszych podziałów – nawet może klasyfikacji – jest nieuchronne.

Różnicowanie zabytków nie jest jednak oparte na metodologiach, które określałyby podział zabytków na kategorie (grypy typologiczne) i klasy (grupy wartości). Nie mamy opracowanych zasad takich podziałów, ani ich konsekwencji (co niepokoi środowisko konserwatorskie). Nie planuje się też propozycji finansowych, prawnych, technicznych – form i zasad postępowania konserwatorskiego zależnie od podziału na klasy lub kategorie. Tymczasem to środowisko konserwatorskie powinno takie kwestie opracować, zanim politycy i urzędnicy podejmą w tym względzie decyzje. Powyższe uwarunkowania sprawiły, że kolejnym tematem podjętym przez Polski ICOMOS-u jest klasyfikacja i kategoryzacja zabytków.

---

¹ Wszystkie publikacje ukazujące się w serii wydawniczej PKN ICOMOS są dostępne (w formie plików PDF) na stronie internetowej polskiego ICOMOS-u (www.icomos-poland.org).

Autorzy artykułów zebranych w tej publikacji zostali poproszeni o odniesienie się do tematów w trzech blokach tematycznych, które powinny całościowo przedstawić problematykę klasyfikacji i kategoryzacji zabytków:

- pozytywne i negatywne aspekty różnicowania zabytków – uzasadnienie wprowadzania klasyfikacji i kategoryzacji do krajowego systemu ochrony zabytków; przykłady, doświadczenia krajowe i zagraniczne w różnicowaniu zabytków – aspekty prawne, finansowe, organizacyjne
- klasyfikacja zabytków – zasady podziału zabytków ze względu na ich wartość; przykłady i propozycje systemów klasyfikacji zabytków; klasyfikacja zabytków w krajowym systemie ochrony zabytków
- kategoryzacja zabytków – zasady podziału zabytków na grupy typologiczne ze względu na ich specyfikę; propozycje systemów kategoryzacji zabytków; zasady i formy działania konserwatorskiego w zależności od ich specyfiki.

Bogusław Szmygin